

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอ ควนกาหลง จังหวัด สตูล
ข้อมูล ณ วันที่ ๒๓ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายอาแมน สาแล๊ะ

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๒๒๐ ม. ๑๒ ต. ทุ่งนัย อ. ควนกาหลง จ. สตูล

โทรศัพท์ ๐๘๖๒๙๗๘๕๒๕ Facebook อาแมน สาแล๊ะ Line ๐๘๖๒๙๗๘๕๒๕

เกิด พ.ศ. ๒๕๑๕ ปัจจุบันอายุ ๕๓ ปี

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

สถาบันการศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล

คณะ/สาขาวิชา เกษตรศาสตร์

๖. อาชีพปัจจุบัน

☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว

☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร

ระบุ.....

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๓๙๖,๐๐๐ บาท/ปี

๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ข้าว

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๑ แปลงเรียนรู้

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๔ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. การเริ่มต้นที่ดีในการทำนา การคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองด้วยเครื่องคัดเมล็ด การเตรียมดิน การแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนปลูกด้วยไตรโคเดอร์มา

๒. การจัดการดินและปุ๋ยในนาข้าว การรู้จักพื้นที่ Zoning นาข้าว การวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามคำแนะนำในนาข้าว การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ การไถกลบตอซังและปลูกปอเทืองเป็นปุ๋ยพืชสดในนาข้าว

๓. การป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูข้าว การรู้จักโรคแมลงในนาข้าว การสำรวจโรคแมลงในนาข้าว การใช้และผลิตขยายสารชีวภัณฑ์เพื่อกำจัดการศัตรูพืช

๔. BCG Model กับการทำนา การนำฟางข้าวมาใช้เลี้ยงโคเนื้อ นำมูลของโคเนื้อมาทำปุ๋ยหมักใช้ในนาข้าว/ปลูกผักยกแคร่บนคันนา ตอซังไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดลดการเผา นำแกลบที่ได้จากการสีข้าวมาผสมดินปลูกผักยกแคร่ นำรำข้าวมาเลี้ยงไก่/ปลา นำเศษผักมาทำน้ำหมัก

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๕. หลักสูตรการเรียนรู้:

๑. หลักสูตรหลัก การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าหลักของ ศพก.
๒. หลักสูตรบังคับ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน/เศรษฐกิจพอเพียง
๓. หลักสูตรเสริม - บัญชีต้นทุนอาชีพ
 - องค์กรเกษตรกร
 - อาชีพเสริมจากการทำนา

๕.๑ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุนำจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

หลักสูตร: การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

๑. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๑. เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีและแนวทางที่เหมาะสม
๒. เพื่อส่งเสริมการใช้เมล็ดพันธุ์ดี ปุ๋ยอินทรีย์ และสารชีวภัณฑ์ เพื่อลดต้นทุนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
๓. เพื่อแนะนำการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โดรนทางการเกษตร ในกระบวนการผลิต
๔. เพื่อส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินอย่างถูกต้อง

๒. เนื้อหาหลักสูตร

แบ่งออกเป็น ๕ หัวข้อ ดังนี้:

หัวข้อที่ ๑: การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี

- ความสำคัญของพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่
- เทคนิคการคัดเลือกและเตรียมเมล็ดพันธุ์
- ผลกระทบของเมล็ดพันธุ์คุณภาพต่ำ

หัวข้อที่ ๒: การใช้สารชีวภัณฑ์ในการควบคุมศัตรูพืช

- ประเภทของสารชีวภัณฑ์และวิธีการใช้
- เปรียบเทียบต้นทุนและผลกระทบกับสารเคมี
- วิธีการผลิตสารชีวภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือน

หัวข้อที่ ๓: การใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์

- ประโยชน์ของปุ๋ยหมักและอินทรีย์
- การทำปุ๋ยหมักใช้เอง
- เทคนิคการใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

หัวข้อที่ ๔: การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

- ความสำคัญของการวิเคราะห์ดิน
- ขั้นตอนการเก็บตัวอย่างดิน
- การแปลผลและเลือกใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม

หัวข้อที่ ๕: การประยุกต์ใช้โดรนในการผลิตข้าว

- การใช้โดรนทางการเกษตรหว่านเมล็ด ป่นปุ๋ย และสารชีวภัณฑ์

๓. รูปแบบการถ่ายทอดความรู้

๑. การบรรยาย (Lecture): อธิบายแนวคิดหลักและทฤษฎีในแต่ละหัวข้อ
๒. การสาธิต (Demonstration): สาธิตการผลิตปุ๋ยหมัก การใช้สารชีวภัณฑ์ และการใช้งานโดรน
๓. การฝึกปฏิบัติ (Workshop): ให้ผู้เข้าร่วมได้ลงมือทำ เช่น การเตรียมปุ๋ยหมัก
๔. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Group Discussion): เปิดเวทีให้เกษตรกรแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในพื้นที่
๕. การศึกษาดูงาน (Field Visit): เยี่ยมชมแปลงเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการใช้แนวทางดังกล่าว

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างเป็นรูปธรรม ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

เกษตรกรต้นแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด โดยเสนอข้อมูลผ่านทางคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างเป็นรูปธรรม ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แบบแผนฯ)

มีการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก.ประจำปี

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

แรงบันดาลใจสำคัญที่ผลักดันให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงจากการทำนาแบบดั้งเดิมมาสู่การใช้หลักวิชาการและเทคโนโลยีเกิดจาก ความต้องการที่จะเพิ่มผลผลิต สร้างรายได้ให้มากขึ้น และลดภาระต้นทุน ที่สูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะเมื่อการทำนาแบบเดิมที่อาศัยประสบการณ์และแรงงานคนเป็นหลัก เริ่มไม่ตอบโจทย์ในยุคที่ต้นทุนปัจจัยการผลิตแพงขึ้น สภาพอากาศแปรปรวน และแรงงานภาคเกษตรลดลง เกษตรกรเห็นโอกาสในการยกระดับคุณภาพผลผลิตข้าวและลดความเสี่ยงจากปัจจัยเดิม ๆ ด้วยการ หันมาใช้เมล็ดพันธุ์ดี ที่ได้จากศูนย์วิจัยข้าว ซึ่งให้ผลผลิตสูงและต้านทานโรคได้ดี ประกอบกับการใช้ ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดค่าใช้จ่าย และช่วยฟื้นฟูสภาพดินในระยะยาว

อีกแรงจูงใจที่สำคัญคือ การเข้าถึงเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ เช่น โดรนสำหรับหว่านเมล็ด พ่นปุ๋ย หรือสารชีวภัณฑ์ รวมถึงการใช้เครื่องจักรกล เช่น รถแทรกเตอร์ รถเกี่ยวข้าว และเครื่องอัดฟาง ซึ่งช่วยประหยัดแรงงาน ลดเวลาในการทำงาน และเพิ่มความแม่นยำในการผลิต ทำให้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนที่ลดลง รายได้ที่มั่นคงขึ้น รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น

- ราคาปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์ และค่าแรงงาน เพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้กำไรจากการผลิตลดลง
- การใช้ปุ๋ยหรือสารเคมีแบบไม่มีหลักเกณฑ์ยังทำให้ต้นทุนสูงโดยไม่จำเป็น

ผลักดันให้เกษตรกรหันมาใช้หลักวิเคราะห์ดิน ปุ๋ยอินทรีย์ และสารชีวภัณฑ์เพื่อลดต้นทุนอย่างมีเหตุผล

ผลผลิตไม่แน่นอนและคุณภาพต่ำ

- การใช้เมล็ดพันธุ์ไม่คัดเลือก หรือไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำและไม่สม่ำเสมอ
- ขาดองค์ความรู้ทางวิชาการในการจัดการศัตรูพืชและโรคที่เกิิดซ้ำซาก

จึงจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ดี และแนวทางการจัดการที่อิงจากหลักวิชาการ

การขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร

- คนรุ่นใหม่ไม่เข้าสู่อาชีพเกษตร แรงงานสูงอายุ และค่าแรงแพงขึ้น ทำให้ขาดแรงงานในช่วงฤดูสำคัญ เช่น ไถนา หว่านเมล็ด เกี่ยวข้าว

จึงเกิดการนำเครื่องจักรและเทคโนโลยี เช่น รถเกี่ยวข้าว โดรน และแทรกเตอร์เข้ามาทดแทนแรงงาน

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

การใช้เมล็ดพันธุ์ดี ที่ได้จากศูนย์วิจัยข้าว ซึ่งให้ผลผลิตสูงและต้านทานโรคได้ดี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดค่าใช้จ่าย และช่วยฟื้นฟูสภาพดินในระยะยาว การใช้เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ เช่น โดรนสำหรับหว่านเมล็ด พ่นปุ๋ยหรือสารชีวภัณฑ์ รวมถึงการใช้เครื่องจักรกล เช่น รถแทรกเตอร์ รถเกี่ยวข้าว และเครื่องอัดฟาง ซึ่งช่วยประหยัดแรงงาน ลดเวลาในการทำงาน และเพิ่มความแม่นยำในการผลิต ทำให้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนที่ลดลง รายได้ที่มั่นคงขึ้น รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

การใช้โดรนสำหรับหว่านเมล็ด พ่นปุ๋ยหรือสารชีวภัณฑ์ รวมถึงการใช้เครื่องจักรกล เช่น รถแทรกเตอร์ รถเกี่ยวข้าว และเครื่องอัดฟาง ซึ่งช่วยประหยัดแรงงาน ลดเวลาในการทำงาน และเพิ่มความแม่นยำในการผลิต

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ต้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

การใช้เมล็ดพันธุ์ดี ที่ได้จากศูนย์วิจัยข้าว ซึ่งให้ผลผลิตสูงและต้านทานโรคได้ดี และการใช้ปุ๋ยตามค่า

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๑ ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ข้าว พื้นที่ปลูกจำนวน ๔.๒.๐ (ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด - ชนิด ประกอบด้วย

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด - ชนิด ประกอบด้วย

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด - ชนิด ประกอบด้วย

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า ข้าว มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ค่าเตรียมดิน เป็นเงิน ๕๐๐ บาท/ไร่

๑.๒) ค่าเมล็ดพันธุ์ เป็นเงิน ๑๘๐ บาท/ไร่

๑.๓) ค่าปุ๋ยเคมี/อินทรีย์ เป็นเงิน ๓๐๐ บาท/ไร่

๑.๔) ค่าเก็บเกี่ยว เป็นเงิน ๕๐๐ บาท/ไร่

๑.๕) ค่าแรงงาน เป็นเงิน - บาท/ไร่

รวมต้นทุนการผลิต ๑,๔๘๐ บาท/ไร่

รายได้ ๓,๐๐๐ บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรรายแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ อย่างพารา

เฉลี่ยรายได้วันละ ๑,๐๐๐ บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ อย่างพารา,ปาล์ม

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ ๗,๐๐๐ บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ อย่างพารา,

เฉลี่ยรายได้เดือนละ ๒๘,๐๐๐ บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ อย่างพารา,ปาล์ม,น้ำมัน,ไม้ผล,ข้าว

เฉลี่ยรายได้ปีละ ๓๔๖,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการทำนา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการต้นทุน การเพิ่มคุณภาพผลผลิต และรายได้ของเกษตรกร ตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์ดินเพื่อการใช้ปุ๋ยอย่างแม่นยำ ช่วยลดการใช้ปุ๋ยที่เกินความจำเป็น ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงการใช้เครื่องจักรกลและระบบน้ำอัตโนมัติเพื่อทดแทนแรงงาน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และประหยัดเวลา

นอกจากนี้ การใช้พันธุ์ข้าวคุณภาพดีร่วมกับการดูแลแบบแม่นยำ ส่งผลให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง เป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่ดี และมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ที่สำคัญ ความสำเร็จดังกล่าวยังสามารถถ่ายทอดและขยายผลไปยังเกษตรกรรายอื่นในพื้นที่และพื้นที่ ทำให้เกิดเครือข่ายเกษตรกรที่สามารถนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบของตนเองได้ต่อไป

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

การนำนวัตกรรมด้านการใช้สารชีวภัณฑ์เข้ามาทดแทนการใช้สารเคมีในการจัดการศัตรูพืชในแปลงนาและกิจกรรมการเกษตร เป็นแนวทางที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การใช้รถอัดฟางเพื่อเก็บและอัดฟางข้าวเป็นก้อน ถือเป็นแนวทางการจัดการเศษวัสดุในแปลงนาอย่างเป็นระบบ โดยช่วยลดการเผาฟางซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ทั้งฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM ๒.๕) ก๊าซเรือนกระจก และกลิ่นคาว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร ชุมชนใกล้เคียง รวมถึงสิ่งแวดล้อมโดยรวม การงดการเผายังช่วยรักษาคุณภาพหน้าดิน เพราะการเผาจะทำลายจุลินทรีย์ในดิน ทำให้โครงสร้างดินเสื่อมสภาพเร็วขึ้น แต่เมื่อเปลี่ยนมาใช้รถอัดฟางแทน เกษตรกรสามารถเก็บฟางไว้ใช้ประโยชน์ต่อ เช่น ใช้คลุมดินเพื่อรักษาความชื้นในแปลง ใช้เป็นวัตถุดิบในการเพาะเห็ด หรือจำหน่ายให้ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้ฟางข้าวที่เคยเป็นเพียงเศษวัสดุเหลือทิ้ง

แนวทางนี้จึงไม่เพียงแต่ช่วยเตรียมพื้นที่เพาะปลูกสำหรับรอบถัดไปได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดินและอากาศ พร้อมทั้งช่วยลดปริมาณขยะเกษตร และสร้างรายได้เสริมอย่างยั่งยืน เป็นแบบอย่างที่สามารถส่งต่อให้เกษตรกรรายอื่นในชุมชนประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

๑. การใช้รถอัดฟางแทนการเผา: รักษาทรัพยากรดินและอากาศ

การใช้รถอัดฟางเพื่อเก็บและอัดฟางข้าวเป็นก้อน แทนการเผาทิ้งหลังเก็บเกี่ยว ช่วยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในหลายด้าน ได้แก่:

- ลดการสูญเสียหน้าดินและจุลินทรีย์ในดิน
การเผาฟางส่งผลให้ความร้อนทำลายอินทรีย์วัตถุและจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อพืช การไม่เผาทำให้ดินมีชีวิตและสมบูรณ์ต่อเนื่อง
- ลดมลพิษทางอากาศ
การเผาฟางเป็นแหล่งหนึ่งของฝุ่น PM ๒.๕ และก๊าซเรือนกระจก การอัดฟางแทนการเผา จึงช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อน
- ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
ฟางข้าวที่อัดเป็นก้อนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เช่น คลุมดิน เลี้ยงสัตว์ หรือเพาะเห็ด ทำให้ไม่สูญเปล่า เป็นการใช้ทรัพยากรทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การใช้สารชีวภัณฑ์แทนสารเคมี: รักษาทรัพยากรดิน น้ำ และสิ่งมีชีวิต

การนำสารชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา บิวเวอเรีย หรือเมตาไรเซียม มาใช้ควบคุมโรคพืชและแมลง แทนการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในหลายด้าน:

- ลดการปนเปื้อนในดินและแหล่งน้ำ
สารเคมีที่ใช้มากเกินไปสามารถสะสมในดินและไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติได้ สารชีวภัณฑ์ไม่มีสารพิษตกค้างจึงปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม
- อนุรักษ์ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต
สารชีวภัณฑ์ไม่เป็นอันตรายต่อแมลงที่มีประโยชน์ในแปลงนา เช่น ผีเสื้อหรือแมลงห้ำ แมลงเบียน ซึ่งช่วยควบคุมศัตรูพืชตามธรรมชาติได้ด้วย
- ฟื้นฟูสมดุลของระบบนิเวศในแปลงเกษตร
เมื่อไม่ใช้สารเคมีมากเกินไป ระบบนิเวศในแปลงเกษตรจะกลับมาสมดุล ดินดี น้ำดี พืชก็แข็งแรงและต้านทานโรคได้ดีขึ้นโดยธรรมชาติ

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่
มีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่โดยมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะของดิน สภาพภูมิอากาศ ความเหมาะสมในการทำเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ฐานเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้

๑. การเริ่มต้นที่ดีในการทำนา การคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองด้วยเครื่องคัดเมล็ด การเตรียมดิน การแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนปลูกด้วยไตรโคเดอร์มา

๒. การจัดการดินและปุ๋ยในนาข้าว การรู้จักพื้นที่ Zoning นาข้าว การวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามคำแนะนำในนาข้าว การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ การไถกลบตอซังและปลูกปอเทืองเป็นปุ๋ยพืชสดในนาข้าว

๓. การป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูข้าว การรู้จักโรคแมลงในนาข้าว การสำรวจโรคแมลงในนาข้าว การใช้และผลิตขยายสารชีวภัณฑ์เพื่อกำจัดการศัตรูพืช

๔. BCG Model กับการทำนา การนำฟางข้าวมาใช้เลี้ยงโคเนื้อ นำมูลของโคเนื้อมาทำปุ๋ยหมักใช้ในนาข้าว/ปลูกผักกาดแครบคันนา ตอซังไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดลดการเผา นำกลบที่ได้จากการสีข้าวมาผสมดินปลูกผักกาดแครบ นำรำข้าวมาเลี้ยงไก่/ปลา นำเศษผักมาทำน้ำหมัก

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในการทำนาในด้านต่างๆ

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

นำความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรรายอื่นๆ ออกบูธถ่ายทอดความรู้การใช้โดรนทางการเกษตรในงานคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ของจังหวัดสตูล

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

การขยายผลองค์ความรู้สู่เกษตรกรในพื้นที่ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้ เทคนิค หรือเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสม มาถ่ายทอดให้เกษตรกรสามารถนำไปทดลองและปฏิบัติด้วยตนเองในแปลงนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อเกษตรกรได้ลงมือทำจริง และพบว่าเกิดผลสำเร็จ เช่น ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และสร้างรายได้ที่ชัดเจน ก็จะทำให้เกิดความมั่นใจและพร้อมถ่ายทอดประสบการณ์ให้เกษตรกรรายอื่นในชุมชน

การลงมือทำของเกษตรกรต้นแบบเป็นเสมือนการสาธิตจริงในพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรรายอื่นที่พบเห็นเกิดความสนใจ ศึกษา และนำไปปรับใช้ในแปลงของตนเองได้ง่ายกว่าการเรียนรู้เพียงทฤษฎี

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น

- ลดต้นทุนการผลิต จากการใช้นวัตกรรม เช่น ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หรือการไม่ใช้สารเคมี
- เพิ่มผลผลิต ด้วยการจัดการแปลงที่ดี เช่น การใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่
- มีรายได้เพิ่มขึ้น เพราะต้นทุนต่ำลง ขายผลผลิตได้ดี และมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด

เมื่อเกษตรกรในชุมชนเริ่มเห็นผลและเชื่อมั่นในองค์ความรู้ที่นำมาใช้ ก็เกิดการขยายผลแบบเป็นเครือข่ายในระดับหมู่บ้าน ตำบล หรือกลุ่มเกษตรกร ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ และลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกในระยะยาว

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่ร่วมพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ผ่านทางคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ระดับอำเภอ/จังหวัด

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

บทบาทในการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ/จังหวัดในบทบาทประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ของอำเภอ โดยนำเสนอข้อมูลปัญหา ของอำเภอเสนอหรือร่วมหารือและขับเคลื่อนงาน และพัฒนางานด้านการเกษตรของอำเภอต่อไป

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน ในฐานะประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ของอำเภอ ความภาคภูมิใจที่ยิ่งใหญ่เกิดขึ้นจากการได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับเกษตรกรในพื้นที่จริง

หนึ่งในความภาคภูมิใจสำคัญคือ การได้เป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ที่สามารถช่วยให้เกษตรกรเปลี่ยนจากการทำเกษตรแบบเดิม ๆ มาสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการใช้เทคโนโลยี องค์ความรู้ และข้อมูลเชิงวิชาการ

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

- ๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ
เป็นตัวแทนในการเข้าร่วมประชุม ร่วมเวทีของหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน
- ๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม
ช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ ที่มีปัญหาด้านการเกษตร

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

"เราเป็นอยู่อย่างไร ขอให้ชาวบ้านในชุมชนได้เป็นอย่างนั้นด้วย โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง"

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

๑. นางสาวสุภาพ ศรีทอง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ รักษาการแทนเกษตร
อำเภอควนกาหลง
๒. นายธารสวาท พิมเสน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

การสัมภาษณ์เชิงลึก

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

-

*****หมายเหตุ** ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

๒. ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
ในการดำเนินงานของ ศพก.

ภาคผนวก

แปลงเรียนรู้

ข้อมูลของ ศพก.

ชื่อ : ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

สินค้าหลัก : ข้าว

พื้นที่เป้าหมาย : ๒๓๐ ไร่

เกษตรกรเป้าหมาย : ๖๐ ราย

สถานที่ตั้ง : บ้านโคกโดน หมู่ที่ ๑๒ ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล.

พิกัดศูนย์ / พิกัดที่ตั้งแปลง : Latitude: ๖.๘๓๘๓๕

Longitude: ๑๐๐.๑๑๒๕๙๒

X: ๖๒๒๙๓๖

Y: ๗๕๖๐๑๙

แผนที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ :

ศูนย์เครือข่าย ศพก.อ.ควนกาหลง

1. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

ประเภทศูนย์เครือข่าย : ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)

สถานที่ตั้ง : ๒๒๐ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

พิกัด : Zone ๔๗N X ๖๒๒๙๒๘ Y ๗๕๖๐๒๘

แผนที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ :

ชื่อประธานศูนย์

เครือข่าย : นายสอาด หลงกาสา

เบอร์โทรศัพท์ : ๐๘๔ - ๐๖๙๑๕๘๐๕

เทคโนโลยีเด่นของศูนย์เครือข่าย : เน้นการจัดการศัตรูพืชด้วยชีววิธี สารเคมีเป็นตัวเลือกสุดท้าย

การนำไปใช้ประโยชน์ : การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน

หลักสูตรการเรียนรู้ : ๑. การผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา

๒. การผลิตน้ำหมักไล่แมลง

๓. การจัดการโรคและแมลงศัตรูข้าว

ฐานการเรียนรู้ที่ ๑ การผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา

ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ การใช้เครื่องฉีดพ่นแรงดันสูง
ป้องกันกำจัดแมลง

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ การจัดการโรคและแมลงศัตรูข้าว

แปลงเรียนรู้

กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

